

DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfint 105

www.parlament.md

15 martie 2016

TD nr. 12

Biroului Permanent al Parlamentului

În temeiul art. 73 al Constituției Republicii Moldova și art. 47 din Regulamentul Parlamentului, se înaintează cu titlu de inițiativă legislativă proiectul de lege privind Codul de etică și conduită a deputatului în Parlament.

- Anexă:** 1. Proiectul legii
2. Nota informativă

T. Deliu
B. Sîrbu
E. Nichiforenc
M. Moche
P. Polșchei
A. Cioclu
I. Roșca
C. Calăz
M. Ștefan

Deputați în Parlament:

L. Peltșoncu
V. Pîșnicu
M. Ciomachi
Oct. Frățescu
M. Hobanu

04 04 135 16

PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

LEGE

privind Codul de etică și conduită a deputatului în Parlament

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Capitolul I

DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1. Scopul și domeniul de aplicare

(1) Codul de etică și conduită al deputatului în Parlament (denumit în continuare - Cod) stabilește standardele de conduită a deputaților în raport cu responsabilitățile, comportamentul profesional care trebuie respectat de către toți deputații în mod obligatoriu.

(2) Scopul prezentului Cod este:

a) reglementarea conduitei deputatului în exercitarea funcției de demnitate publică și îndeplinirea atribuțiilor parlamentare;

b) asigurarea deschiderii și responsabilizării necesare pentru consolidarea încrederii societății în modul în care deputații își îndeplinesc atribuțiile parlamentare;

c) recunoașterea faptului că activitatea în cadrul Parlamentului reprezintă încrederea opiniei publice;

(3) În raport cu imunitatea parlamentară prezentul Cod:

a) nu limitează drepturile și imunitatea deputaților astfel cum sunt stabilite de Legea privind statutul deputatului în Parlament și de Regulamentul Parlamentului;

b) procedura de ridicare a imunității este reglementată de normele Legea privind statutul deputatului în Parlament și de Regulamentul Parlamentului;

c) deputații nu profită de drepturile la imunitate pentru a face abuz de putere și a evita urmărirea pentru acțiuni penale, inclusiv corupție și abuz în exercitarea mandatului;

d) imunitatea parlamentară nu se aplică acțiunilor sau inacțiunilor săvârșite de o persoană înainte de obținerea mandatului de deputat în Parlament, precum și după încheierea mandatului.

(4) În raport cu viața privată deputatul în Parlament:

a) prezentul Cod reglementează activitatea deputaților în exercitarea funcției de demnitate publică și a îndatoririlor parlamentare;

b) dispozițiile Codului nu sunt aplicabile vieții private a deputaților sau acțiunilor acestora care nu sunt aferente atribuțiilor parlamentare, cu excepția cazului în care o astfel de conduită afectează grav reputația și integritatea Parlamentului Republicii Moldova în ansamblu sau a deputaților în calitate de grup.

Articolul 2. Noțiuni

În sensul prezentului Cod se definesc următoarele noțiuni:

a) *activități politice* – exercitarea atribuțiilor de către deputat, în cadrul Parlamentului, organismelor acestuia și în lucrul cu cetățenii, pe parcursul mandatului său;

b) *Comisar pentru etică* – persoana investită oficial cu atribuții de supraveghere a eticii și conduitei deputaților, pe care le execută în baza legii;

c) *conduita deputatului* – comportamentul (acțiunile sau inacțiunile deputatului), conforme cu responsabilitățile și reputația profesională a acestuia, în exercitarea funcției de demnitate publică și îndeplinirea atribuțiilor parlamentare;

d) *etica de deputat* – ansamblul de norme stabilite în prezenta lege, în raport cu exercitarea mandatului de deputat;

e) *interes privat al deputatului* – interesul moral sau cu titlu oneros al deputatului, al persoanei apropiate deputatului, care poate influența deciziile luate de către deputat sau deciziile politice;

f) *interes public* – interesele statului și ale întregului popor al Republicii Moldova, în al cărui scop de activitate a fost ales deputatul;

g) *lobbyism* – activitate de influențare a parlamentarilor sau altor persoane cu statut de demnitate publică, de către anumite grupuri de interese, direct sau prin intermediul unor agenți (lobbiști), în vederea adoptării unor acte legislative, normative sau decizii favorabile acestor grupuri, în schimbul unor plăți, beneficii sau avantaje.

h) *persoane apropiate deputatului* – persoanele stabilite la articolul 2 din Legea nr. 16-XVI din 15.02.2008 privind conflictul de interese, la noțiunea „persoane apropiate”;

i) *viața privată a deputatului* – dreptul la intimitate, protejat de publicitate, care cuprinde domiciliul, viața intimă și familială, precum și activitățile acestuia care nu au legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu și/sau activități politice;

Articolul 3. Caracterul obligatoriu al Codului

(1) Normele Codului sunt obligatorii pentru toți deputații în exercitarea atribuțiilor sale parlamentare.

(2) Respectarea prevederilor prezentului Cod este obligatorie pe întreg teritoriul țării, precum și peste hotarele Republicii Moldova în cazul vizitelor și deplasărilor de serviciu ale deputaților.

Articolul 4. Principii de conduită a deputatului

(1) În virtutea art. 68 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, prin care se consfințește faptul aflării deputaților în serviciul poporului, aceștia, în îndeplinirea atribuțiilor parlamentare, acționează doar în interes general, fără a obține sau a încerca să obțină vreun avantaj financiar direct sau indirect sau vreun alt beneficiu.

(2) În exercitarea atribuțiilor sale deputații se călăuzesc de următoarele principii:

a) *legalitate* – deputatul în calitate de reprezentant al puterii legislative supreme este obligat să respecte Constituția Republicii Moldova, legislația în vigoare și tratatele și convențiile internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) *egalitate* – deputatul este obligat să adopte decizii, să întreprindă acțiuni și să dea dovadă de atitudine egală, nediscriminatorie și echitabilă, fără a acorda prioritate unor persoane sau grupuri din motive legate de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, gen, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială.

c) *integritate* – deputații nu trebuie să se expună unor obligații financiare sau de altă natură în raport cu persoane fizice sau juridice care le-ar putea influența deciziile în îndeplinirea atribuțiilor parlamentare;

d) *transparență* – deputații asigură transparența în activitatea lor. Deputații au obligația să mențină un dialog permanent cu cetățenii pe problemele care îi interesează pe cei din urmă și care rezultă din asumarea și exercitarea mandatului de deputat;

e) *onestitate* – deputații au datoria de a declara orice interes privat care ar aduce atingere executării obiective a îndatoririlor publice și să aplice măsuri pentru remediarea conflictelor de interes în favoarea intereselor publice;

f) *loialitate* – deputatul este obligat să servească cu bună-credință Republicii Moldova și intereselor legitime ale cetățenilor săi. Deputatul are obligația să se abțină de la orice act sau faptă care poate prejudicia imaginea sa sau prestigiul Parlamentului Republicii Moldova;

Capitolul II

NORMELE DE CONDUITĂ

Articolul 5. Conduita în cadrul ședințelor plenare, comisiilor permanente, speciale și de anchetă

(1) Conduita deputatului în cadrul ședințelor plenare, comisiilor permanente, speciale și de anchetă ale Parlamentului este reglementată de Constituția Republicii Moldova, Legea nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament și de Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului.

(2) Relațiile dintre deputați și conlucrarea între ei sunt bazate pe principiul egalității, indiferent de afilierea lor politică.

(3) Parlamentarii, în exercitarea atribuțiilor sale, se bazează pe principiile stabilite la art. 4 din prezentul Cod, discuții colective deschise și libere, respectul pentru diversitatea de opinii, prevenirea de conflicte, căutarea modalităților de depășire a divergențelor prin discuții între membri. Deputatul nu poate să-și impună poziția sa prin intermediul unor acțiuni de violență, amenințări, ultimatumuri, insultări, declarații provocatoare și alte acțiuni similare. Se interzice categoric utilizarea în Parlamentul Republicii Moldova a unui limbaj ofensator, provocator sau amenințător. De asemenea, nu sunt permise atacurile personale, insultele și limbajul sau cuvinte și gesturi obscene. În cazul în care Președintele Parlamentului constată faptul că a fost utilizat un limbaj ofensator sau urât,

deputatul va fi obligat să-și retragă cuvintele sau frazele licențioase. Refuzul de a-și retrage astfel de comentarii este pasibil de sancțiune disciplinară.

(4) În timpul ședințelor plenare, ședințelor comisiilor permanente, speciale și de anchetă ale Parlamentului, deputații sunt obligați să respecte ținuta oficială.

(5) Deputații vor evita oricare discriminări directe și/sau indirecte după criteriul de sex și vor promova egalitatea de șanse și tratament între femei și bărbați, în cadrul relațiilor de muncă de orice fel.

Articolul 6. Conduita în afara ședințelor plenare, comisiilor permanente, speciale și de anchetă

(1) Conduita deputatului în afara ședințelor plenare, comisiilor permanente, speciale și de anchetă trebuie să corespundă principiilor stabilite în prezentul Cod, să contribuie prin exemplul personal la îndeplinirea obligațiilor civice, asigurarea dreptului omului, respectarea legislației, normelor etice și morale.

(2) În afara ședințelor plenare, comisiilor permanente, speciale și de anchetă deputatului i se interzic:

- a) proferarea de insulte, amenințări sau calomnii;
- b) îndemnul la folosirea forței sau folosirea acesteia de el însuși;
- c) orice acțiuni care încalcă prevederile legale sau alte acțiuni care ar duce la atitudine părtinitoare, prejudecăți, conflicte de interese, sau ar aduce atingere exercitării obiective a atribuțiilor parlamentare.

(3) Prevederile alin. (2) se aplică în cazul aflării deputatului în afara ședinței plenare sau comisiei permanente, cu excepția stabilită la art. 1 alin. (4) lit. b) din prezentul Cod.

Articolul 7. Conduita în cadrul relațiilor internaționale

(1) În cadrul vizitelor sau participării la adunări parlamentare internaționale sau regionale, vizitării unor organizații internaționale, instituții de învățământ,

conferințe, seminare și alte activități, deputatul este obligat să aibă o conduită care să nu prejudicieze imaginea Republicii Moldova;

(2) Deputatul aflat în deplasare de serviciu este obligat să aibă un comportament corespunzător normelor de protocol, să respecte legile statului-gază, normele și reglementările organizației care l-a invitat și prevederile prezentului Cod;

(3) În cazurile în care Parlamentul și-a exprimat opinia pe un anumit subiect, prin intermediul unei hotărâri sau prin alte modalități, deputații care participă la adunările parlamentare regionale sau ale organizațiilor internaționale în cadrul unei delegații oficiale sunt obligați să reprezinte în mod adecvat opinia Parlamentului vizând subiectul în cauză.

Articolul 8. Conduita în raport cu publicul

(1) Deputatul este obligat să comunice cu alegătorii (cetățenii) și să ia atitudine în vederea soluționării problemelor abordate în cadrul întâlnirilor.

(2) În timpul comunicării cu alegătorii, deputatul este obligat să dea dovadă de profesionalism, integritate și corectitudine. Deputatul în cadrul întâlnirilor cu alegătorii trebuie să informeze despre activitățile sale.

(3) Deputatul comunică cu reprezentanții mass-media, ținând cont de prevederile prezentului Cod.

(4) Declarațiile deputatului trebuie să fie corecte, echilibrate și argumentate. În cazul în care, în discursul public se conțin afirmații care lezează onoarea și demnitatea cetățenilor, deputatul trebuie să aducă scuze publice pentru faptele comise.

Capitolul III

ÎNDATORIRI ȘI RESTRICȚII

Articolul 9. Utilizarea resurselor publice

(1) Deputatul este obligat să asigure protecția proprietății publice și să evite orice prejudiciere a acesteia.

(2) Deputatul este obligat să folosească timpul de lucru, resursele, personalul, precum și bunurile Parlamentului numai în scopul îndeplinirii îndatoririlor care i-au fost atribuite.

Articolul 10. Accesul la informație

(1) Deputatul, potrivit atribuțiilor ce îi revin și conform legislației privind accesul la informație, urmează să:

- a) asigure informarea corectă și la timp a cetățenilor asupra chestiunilor de interes public;
- b) asigure accesul liber la informație;
- c) respecte termenele prevăzute de lege privind furnizarea informației.

(2) Deputatul este obligat să respecte limitările accesului la informație, în condițiile legii, în scopul protejării informației confidențiale, a vieții private a persoanelor și a securității naționale, precum și să asigure protecția informațiilor deținute față de accesul, modificarea sau distrugerea lor nesancționată.

Articolul 11. Cadouri și alte avantaje

(1) Deputatului îi este interzis să solicite sau să accepte cadouri, servicii, favoruri, invitații, gesturi de ospitalitate sau orice alt avantaj, destinate personal acestuia, familiei sale sau persoanelor apropiate ca recunoștință pentru îndeplinirea or abținerea de la îndeplinirea obligațiilor sale în legătură cu o cauză care urmează a fi examinată de către acesta.

(2) Interdicția specificată la alin.(1) nu se aplică în privința cadourilor simbolice, celor oferite din politețe sau primite cu prilejul anumitor acțiuni de protocol, în cazurile stabilite de Legea nr. 16-XVI din 15.02.2008 privind conflictul de interese.

(3) Deputatul urmează să refuze, sau, cu prima ocazie, să-i întoarcă donatorului ori să-i transmită Comisarului pentru etică orice cadou sau beneficiu care depășește valoarea indicată la alin. (2). Deputatul va informa în scris Comisarul pentru etică despre întoarcerea cadoului sau beneficiului primit, numele și prenumele donatorului.

(4) Cadourile a căror valoare depășesc limitele stabilite, se transmit Comisarului pentru etică și se înscriu într-un registru special, informația din acesta fiind publică. În cazul în care deputatul plătește (în bugetul de stat) contravaloarea bunului primit în calitate de cadou, acesta îl poate păstra, cu mențiunea despre acest fapt în registru contra semnătură.

(5) Modul de evaluare, evidență, păstrare, utilizare și răscumpărare a cadourilor este reglementat de Legea nr. 16-XVI din 15.02.2008 privind conflictul de interese.

Articolul 12. Conflictul de interese

(1) Deputatul este obligat să evite conflictul de interese.

(2) Fiecare deputat prezintă Comisiei Naționale de Integritate declarația de interese în formatul solicitat și în timpul stabilit de legislație.

(3) Orice deputat care constată că se expune unui conflict de interese aplică imediat măsurile necesare pentru a remedia acest fapt, în conformitate cu principiile și dispozițiile Legii nr. 16-XVI din 15.02.2008 privind conflictul de interese și ale prezentului Cod. În cazul în care nu poate remedia conflictul de interese, deputatul notifică despre acest fapt în scris Comisia Națională de Integritate, cu remiterea unei copii Comisarului pentru etică.

(4) Procedura privind declararea și soluționarea conflictelor de interese este reglementată de legislația cu privire la conflictul de interese.

Articolul 13. Incompatibilități ale deputaților

(1) Deputatul nu poate să:

- a) lipsească nemotivat de la ședințele de lucru;
- b) cumuleze funcții, după cum stabilește articolul 3 al Legii nr. 39-XIII din 07.04.1994 despre statutul deputatului în Parlament;
- c) utilizeze funcția sau informația obținută ținând cont de poziția sa, în scopul obținerii de beneficii și surse financiare.

(2) În cazul în care un deputat are îndoieli referitoare la o potențială incompatibilitate, acesta va solicita imediat consultanța Comisarului pentru etică.

(3) Deputatul își îndeplinește atribuțiile parlamentare, conștientizând faptul că funcția de parlamentari este o funcție cu o durată zilnică normală. Se permite desfășurarea concomitentă a activității didactice și științifice.

Articolul 14. Participarea la ședințele plenare ale Parlamentului și ale organelor sale de lucru

(1) Deputații participă la ședințele plenare, ședințele comisiilor și la alte activități desfășurate în Parlament. Un deputat nu poate să lipsească nemotivat de la ședințele de lucru ale Parlamentului și ale organelor sale de lucru.

(2) În cazul în care un deputat nu poate participa la o ședință în cadrul Parlamentului, acesta va notifica în prealabil conducerea Parlamentului prin intermediul Secretariatului.

(3) În cazul în care un deputat este absent fără motiv întemeiat și fără notificare prealabilă, Secretariatul Parlamentului îl informează pe Președinte, iar indemnizațiile financiare aplicabile pentru ziua respectivă nu îi sunt acordate.

Articolul 15. Procedura de vot

(1) Procedura de vot este reglementată de normele Regulamentului Parlamentului.

(2) În procesul de exercitare a dreptului de vot în cadrul ședințelor plenare este utilizat echipamentul electronic cât mai frecvent posibil, iar rezultatele votului

fiecărui deputat sunt publicate pe pagina de Internet a Parlamentului cât de curând posibil după ce procedura de vot s-a încheiat.

(3) Deputaților li se interzice să voteze pentru un coleg care nu este prezent în sală; de asemenea, deputaților li se interzice să solicite altor colegi să voteze în numele lor. În cazul în care acest fapt se produce, acțiunea se consideră a fi o încălcare gravă a prezentului Cod, rezultatele votării fiind declarate nevalabile.

(4) În cadrul exercitării atribuțiilor parlamentare, deputatul nu are dreptul să încheie nici o înțelegere pentru a acționa sau vota în interesul unei terțe persoane, fizice sau juridice, care ar putea compromite libertatea de vot, astfel cum este prevăzut în Constituția Republicii Moldova.

(5) Deputatul nu are dreptul să voteze un proiect de lege în caz de existență a conflictului de interese, să promoveze proiecte de legi sau interese în schimbul unei remunerări sau al unor avantaje directe sau indirecte.

(6) În cazul în care se constată că în procesul de adoptare a unei legi au fost încălcate normele privind conflictul de interese, poate fi blocată procedura de transmitere a legii adoptate Președintelui Republicii Moldova pentru promulgare. Hotărârea în cauză este adoptată de Parlament prin simpla majoritate de voturi, la inițiativa Președintelui Parlamentului, a unei comisii sau a nu mai puțin de o cincime din deputați după ce Comisia juridică, numiri și imunități a prezentat concluziile și propunerile sale.

Articolul 16. Declarația cu privire la interese personale

(1) Fiecare deputat este obligat să prezinte Comisiei Naționale de Integritate, în formatul și cadrul temporal prevăzut, declarațiile cu privire la interese personale.

(2) Procedura de depunere a declarației cu privire la interesele personale este reglementată de Legea nr. 16-XVI din 15.02.2008 privind conflictul de interese.

(3) Neprezentarea unei astfel de declarații constituie o încălcare a acestor norme de conduită și atrage răspunderea deputatului conform legislației Republicii Moldova.

Articolul 17. Relația cu personalul din Secretariatul Parlamentului Republicii Moldova

(1) Deputatul respectă atribuțiile, independența, drepturile și responsabilitățile personalului din Secretariatul Parlamentului.

(2) Deputatul în procesul de angajare sau de lucru al personalului va avea o atitudine echidistantă, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială.

(3) Deputatul va evita implicarea personalului în situații de conflict, iar discuțiile referitoare la viziunea politică sau orice afirmații sau fapte ofensatoare la adresa acestuia sunt interzise.

(4) Deputații nu au dreptul să implice personalul Secretariatului Parlamentului în acțiuni ce nu fac parte din atribuțiile de serviciu ale acestuia.

Articolul 18. Angajarea după finalizarea mandatului de deputat

(1) Deputatul își îndeplinește atribuțiile parlamentare fără să fie influențat de potențialele oportunități profesionale de perspectivă în sectorul privat sau de foști colegi deputați.

(2) Deputatul nu va intra în relații contractuale de consultanță sau alt gen de contract comercial sau individual de muncă cu Parlamentul sau cu orice altă instituție oficială pe care a supravegheat-o în perioada exercitării mandatului, în decurs de un an după încheierea mandatului.

Articolul 19. Activitatea de lobby

(1) Deputații nu acordă sprijin, în schimbul unor plăți sau altor beneficii sau avantaje, persoanelor fizice sau juridice, în vederea exercitării influenței asupra Parlamentului sau altor instituții publice.

(2) Activitatea de lobby cade sub incidența Codului penal.

Capitolul IV

COMISARUL PENTRU ETICĂ

Articolul 20. Comisarul pentru etică

(1) Comisarul pentru etică este persoana investită oficial cu atribuții de supraveghere a eticii și conduitei deputaților, pe care le execută în baza legii.

(2) Comisarul pentru etică, se încadrează în statele de personal ale Secretariatului Parlamentului. Poziția sa este echivalentă celei a Secretarului General al Parlamentului, fiind independent de orice altă persoană sau autoritate din cadrul Parlamentului și se supune doar legii.

(3) Comisarul pentru etică nu poate fi atras într-un litigiu civil pe motivul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu și rezultatele ei.

(4) Comisarul pentru etică ia decizii în mod independent, imparțial și acționează fără nici un fel de influențe, presiuni, amenințări și intervenții, directe sau indirecte.

(5) Prin derogare de la prevederile Legii nr. 158-XVI din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public și ale Legii nr. 25-XVI din 22.02.2008 privind Codul de conduită a funcționarului public, în privința condițiilor de ocupare a funcției publice, numirii și demiterii, competenței și restricțiilor Comisarului pentru etică se aplică normele prezentului Cod.

(6) Comisarul pentru etică dispune de suficient personal și mijloace bugetare pentru ca să funcționeze eficient.

(7) În scopul desfășurării unei anchete eficiente, Comisarul pentru etică cooperează cu alte organe și instituții competente, inclusiv bănci, organe fiscale, organe cadastrale și alte entități de drept public și privat, care sunt obligate să-i ofere acestuia informațiile solicitate.

Articolul 21. Condiții pentru ocuparea funcției de Comisar pentru etică

(1) La funcția de Comisar pentru etică poate candida orice persoană cu o reputație ireproșabilă, care deține cetățenia Republicii Moldova, are domiciliul în țară și întrunește următoarele condiții:

- a) are capacitate de exercițiu;
- b) are diplomă de magistru în drept, magistru în științe politice sau echivalentul acestora;
- c) are experiență profesională relevantă de cel puțin 10 ani;
- d) nu are antecedente penale;
- e) cunoaște limba de stat (fluent);
- f) corespunde cerințelor de ordin medical pentru exercitarea funcției.

(2) Se consideră că nu are reputație ireproșabilă, în sensul alin. (1), și nu poate candida pentru funcția de Comisar pentru etică persoana care:

- a) are antecedente penale, inclusiv stinse, sau a fost absolvită de răspundere penală printr-un act de amnistie sau de grațiere;
- b) a fost concediată din motive compromițătoare sau a fost eliberată din aceleași motive;

(3) Nu poate candida la funcția de Comisar pentru etică persoana care a fost deputat în Parlament sau membru al Guvernului în decursul ultimilor 8 ani.

Articolul 22. Numirea și demiterea Comisarului pentru etică

(1) Comisarul pentru etică este numit în funcție de Parlament, cu votul majorității deputaților aleși, pentru un termen de 6 ani, fără posibilitatea numirii pentru un alt mandat consecutiv.

(2) Comisarul pentru etică este selectat în mod transparent pe bază de concurs. Comisia de concurs este stabilită prin hotărârea Parlamentului, în următoarea componență:

- a) un reprezentant al aparatului Președintelui Parlamentului;

- b) un reprezentant al Curții Constituționale;
- c) un reprezentant al Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova;
- d) un reprezentant desemnat de Consiliul național al organizațiilor neguvernamentale din Republica Moldova;
- e) câte un reprezentant de la fiecare fracțiune parlamentară;
- f) un reprezentant din partea deputaților neafiliați.

(3) Comisarul pentru etică este demis cu votul majorității deputaților aleși, pentru:

- a) exercitarea atribuțiilor sale cu rea credință și raportarea unor fapte eronate sau false;
- b) nerespectarea principiilor de obiectivitate și imparțialitate;
- c) comiterea faptelor stabilite la art. 24;
- d) comiterea faptelor ilicite care cad sub incidența dreptului penal.

(4) Examinarea în Plenul Parlamentului a subiectului cu privire la demiterea Comisarului pentru etică, în condițiile alin. (3), va fi precedată de o anchetă de serviciu efectuată conform Legii nr. 158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, de către o comisie constituită conform modalității stabilite la alin. (2).

Articolul 23. Competența Comisarului pentru etică

(1) De competența Comisarului pentru etică ține asigurarea respectării prezentului Cod, cu excepția articolelor 11 alineatul (2), 12, 13 alineatul (1) și 16 – atribuții care țin de competența Comisiei Naționale de Integritate.

(2) În exercitarea funcțiilor și atribuțiilor sale Comisarul pentru etică își concentrează atenția asupra aspectelor de informare și prevenire, călăuzindu-se în același timp de principiul confidențialității, obiectivității și imparțialității.

(3) Comisarul pentru etică acordă avize consultative privind respectarea prezentului Cod, la solicitarea deputaților și din proprie inițiativă.

(4) Comisarul pentru etică în exercitarea atribuțiilor sale are dreptul:

- a) la accesul la informațiile și documentele referitoare la cazul investigat;
- b) audierea oricăror persoane declarațiile cărora pot înlesni soluționarea cazului investigat;
- c) administrarea probelor colectate, verificarea documentelor și a declarațiilor prezentate.

(5) Comisarul pentru etică va efectua un raport anual privind punerea în aplicare a Codului, prezentat Comisiei juridice, numiri și imunități, și publicat pe pagina web a Parlamentului.

Articolul 24. Incompatibilități

Comisarul pentru etică nu poate:

(1) să ocupe orice altă funcție publică sau privată, cu excepția activității didactice și științifice;

(2) să fie deputat în Parlament sau asistent/consilier al unui deputat, să dețină funcția de ministru sau consilier al unui ministru sau să fie consilier într-o autoritate a administrației publice locale;

(3) să facă parte din partide și din alte organizații social-politice sau să desfășoare activități cu caracter politic, să colaboreze la activități ce contravin funcției deținute;

(4) să desfășoare activitate de întreprinzător;

(5) să efectueze orice activitate legată de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu în cazuri care presupun existența unui conflict între interesele lui și interesul public de asigurare a respectării prezentului Cod.

Capitolul V.

INVESTIGAREA

Articolul 25. Sesizarea Comisarului pentru etică

(1) Oricare membru al Legislativului sau persoană interesată, care are un temei rezonabil să considere că art. 4 și normele Capitolelor II și III din prezentul Cod au fost încălcate, poate solicita Comisarului pentru etică inițierea unei investigații pentru a determina dacă normele prezentului Cod au fost încălcate.

(2) Sesizarea urmează a fi depusă în scris, cu indicarea temeiurilor eventualei încălcări a Codului.

(3) Sesizarea poate fi depusă electronic, prin intermediul poștei electronice, sau în persoană prin depunerea unei notificări scrise adresate Comisarului pentru etică.

(4) Sesizarea trebuie să fie însoțită de probe suficiente pentru a evalua prezența unei prezumpții precum că dispozițiile Codului au fost încălcate. Toate probele urmează să fie prezentate în scris.

(5) O sesizare poate fi depusă în decurs de 4 ani de la producerea faptei reclamate.

(6) Sesizările anonime nu sunt acceptate.

(7) Comisarul pentru etică decide să inițieze o anchetă în raport cu un deputat atunci când dispune de probe suficiente, potrivit cărora se poate suspecta faptul că dispozițiile Codului au fost încălcate, care se bazează pe informațiile și probele depuse de reclamant sau pe evaluarea preliminară efectuată de Comisarul pentru etică.

(8) Comisarul pentru etică poate accepta rapoarte mass-media sau informații anonime drept temei pentru a iniția o anchetă din inițiativă proprie, în calitate de investigație ex-officio.

(9) Comisarul pentru etică informează deputatul vizat în scris în decurs de o săptămână după primirea reclamației. De asemenea, Comisarul pentru etică îl notifică pe deputatul vizat despre inițierea unei anchete nu mai târziu de o săptămână după începerea anchetei.

Articolul 26. Investigarea cazurilor de încălcare a eticii de deputat

(1) Comisarul pentru etică dispune de autoritatea și protecția juridică necesară pentru executarea obligațiilor sale funcționale.

(2) În temeiul sesizării/autosesizării Comisarului pentru etică investighează cazul de încălcare a eticii de deputat, conform principiului confidențialității și operativității.

(3) Comisarul pentru etică nu va comenta în public despre investigațiile efectuate pe cazurile de încălcare a eticii de deputat, decît după prezentarea raportului Comisiei juridice, numiri și imunități în plen.

(4) Desfășurarea investigației cazurilor de încălcare a eticii de deputat presupune:

- a) examinarea sesizării;
- b) audierea persoanei care a formulat sesizarea;
- c) audierea deputatului vizat în sesizare;
- d) culegerea informațiilor pertinente cazului de încălcare a eticii de deputat, inclusiv audierea oricăror alte persoane ale căror declarații pot înlesni soluționarea cazului;
- e) administrarea probelor colectate și verificarea documentelor și a declarațiilor prezentate.

(5) Deputații cooperează cu orice investigație a comportamentului lor, oferind, la solicitare, probe în scris, în numele propriu. Scrisorile trimise în numele deputaților de către alte persoane decît deputații nu vor fi luate în considerare.

(6) Pe parcursul investigării cazului deputatul vizat poate fi însoțit la orice ședință care are tangență cu investigația de un coleg deputat sau consilier juridic. În cazul în care deputații aleg să fie însoțiți de un coleg deputat sau consilier juridic, aceștia îl pot consulta neoficial pe deputat, însă la orice întrebare adresată

deputatului, cel din urmă va trebui să răspundă singur, dar nu prin intermediul colegului sau al consilierului juridic.

(7) În cazul în care în perioada anchetei apar suspiciuni precum că deputatul ar fi comis o infracțiune, Comisarul pentru etică îl informează imediat pe Președintele Parlamentului care va notifica pe procurorul general, precum și Comisia juridică, numiri și imunități.

(8) Deputații nu trebuie să exercite lobby asupra Comisiei juridice, numiri și imunități, nici asupra Comisarului pentru etică într-o manieră care să poată influența cercetarea cazului. Orice încălcare a acestei norme se consideră a fi gravă și este posibilă de aplicarea celor mai severe sancțiuni prevăzute de acest Cod.

Articolul 27. Raportul întocmit de Comisarul pentru etică

(1) După finalizarea anchetei de serviciu, Comisarul pentru etică întocmește un raport, pe care îl remite Comisiei juridice, numiri și imunități și care conține:

- a) numărul și data de înregistrare a sesizării;
- b) perioada în care s-a efectuat investigația;
- c) numele, prenumele deputatului – subiect al investigației;
- d) numele, prenumele reclamantului;
- e) prezentarea faptei sesizate și a circumstanțelor în care a fost săvârșită;
- f) probele administrate;
- g) opinia dacă dispozițiile Codului au fost încălcate sau nu;
- h) propunerea privind sancțiunea aplicabilă conform art. 35, sau, în funcție de caz, clasarea cauzei;
- i) motivarea sancțiunii propuse sau motivarea propunerii de clasare a cauzei.

(2) Dacă în cadrul investigației s-a constatat că deputatul a încălcat prevederile prezentului Cod, în raportul său Comisarul pentru etică va recomanda una sau mai multe sancțiuni conform celor stabilite în art. 35;

(3) Raportul Comisarului pentru etică va fi remis concomitent Președintelui Parlamentului, Comisiei juridice, numiri și imunități spre examinare și deputatului vizat pentru luare de cunoștință

Articolul 28. Clasarea cazurilor de investigare

(1) Dacă urmare verificării circumstanțelor de fapt și de drept, Comisarul pentru etică stabilește că nu este temei rezonabil pentru a fi calificate acțiunile/inacțiunile deputatului ca fiind încălcare a eticii de deputat, acesta dispune clasarea cauzei de investigare, cu includerea în raport a motivelor și temeiului clasării investigației.

(2) Raportul și concluzia de clasare a investigației va fi remis Președintelui Parlamentului, Comisiei juridice, numiri și imunități spre examinare.

Capitolul VI

COMISIA JURIDICĂ, NUMIRI ȘI IMUNITĂȚI

Articolul 29. Comisia juridică, numiri și imunități

(1) Comisia juridică, numiri și imunități examinează cazurile de încălcare a eticii de deputat în conformitate cu art. 26 alin. (1) din Legea nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament.

(2) Nici un membru al Comisiei juridice, numiri și imunități nu va comenta în public despre investigațiile efectuate pe cazurile de încălcare a eticii de deputat. Ședințele Comisiei și audierile persoanelor vizate se desfășoară în ședință închisă.

(3) Comisia juridică, numiri și imunități este organul abilitat legal cu competența de examinare a contestației deputatului vizat în sesizare, după împotriva raportului Comisarului pentru etică.

Articolul 30. Examinarea cazurilor de încălcare a dispozițiilor Codului

(1) Comisia juridică, numiri și imunități va examina raportul Comisarului pentru etică privind cazul de încălcare a prezentului Cod, conform principiului confidențialității și operativității.

(2) Desfășurarea examinării cazurilor de încălcare a prezentului Cod, de către Comisia juridică, numiri și imunități, presupune:

- a) examinarea raportului Comisarului pentru etică;
- b) audierea Comisarului pentru etică (la necesitate);
- c) audierea persoanei care a formulat sesizarea;
- d) audierea deputatului vizat în sesizare (la solicitarea Comisiei sau a deputatului);
- e) audierea oricăror alte persoane ale căror declarații pot înlesni soluționarea cazului;
- f) contestația deputatului vizat în sesizare împotriva raportului Comisarului pentru etică (dacă deputatul a depus-o).

(3) Comisia juridică, numiri și imunități examinează raportul Comisarului pentru etică, pe marginea cărora poate face comentarii și expune opinii. Comisia juridică, numiri și imunități nu poate modifica raportul examinat.

(4) Contestația deputatului urmează să:

- a) fie formulată în scris;
- b) conțină argumente concludente și pertinente;
- c) fie însoțită de materiale probatorii, pe care deputatul le consideră necesare.

Articolul 31. Reînceperea investigației

Comisia juridică, numiri și imunități nu poate dispune reînceperea investigației.

Articolul 32. Raportul Comisiei juridice, numiri și imunități

(1) Comisia juridică, numiri și imunități, după examinarea materialelor și persoanelor stabilite în art. 30 alin. (2), întocmește un raport, care va fi remis Plenului Parlamentului pentru luarea deciziei finale și va conține:

- a) perioada în care s-a efectuat examinarea;
- b) numele, prenumele deputatului – subiect al investigației;

- c) prezentarea faptei examinate și a circumstanțelor în care a fost săvârșită;
- d) probele administrate;
- e) raportul cu constatările și recomandarea Comisarului pentru etică;
- f) propunerea sancțiunii, conform art. 35, sau după caz, clasarea cauzei;
- g) motivarea sancțiunii propuse sau motivarea propunerii de clasare a cauzei.

(2) Dacă Comisia ajunge la concluzia că deputatul a încălcat prevederile prezentului Cod, în raportul său va recomanda una sau mai multe sancțiuni, conform celor stabilite în art. 35.

(3) Dacă Comisarul pentru etică se expune pentru clasarea cazului de încălcare a eticii de deputat, Comisia juridică, numiri și imunități în raportul său va expune opinia și argumentele sale referitoare la acest fapt.

(4) Comisia juridică, numiri și imunități, după examinarea cazului de încălcare a eticii de deputat, propune sancțiunea care va fi examinată de Plenul Parlamentului.

(5) Odată ce Comisia a finalizat examinarea cazului și a ajuns la concluzia să formuleze recomandarea pentru Plenul Parlamentului, raportul Comisiei este publicat pe pagina de Internet a Parlamentului, împreună cu celelalte rapoarte.

Articolul 33. Examinarea raportul în Plenul Parlamentului

(1) Raportul Comisiei juridice, numiri și imunități cu privire la încălcarea normelor prezentului Cod este examinat de Plenul Parlamentului.

(2) Parlamentul decide, cu votul majorității deputaților aleși dacă au fost încălcate normele prezentului Cod.

Articolul 34. Conduita deputaților în raport cu Comisarul pentru etică

(1) Nici un deputat nu va influența procesul de nominalizare a candidaturilor sau de numire în funcție a Comisarului pentru etică.

(2) Deputații cooperează la toate etapele de investigare a cazurilor de încălcare a normelor etice de către parlamentari efectuate în temeiul dispozițiilor

prezentului Cod. Refuzul deputaților de a coopera cu Comisarul pentru etică este considerat a fi o încălcare a prezentului Cod, fiind pasibil de răspundere conform normelor Codului.

Capitolul VII

SANCTIUNI

Articolul 35. Sancțiuni pentru încălcarea dispozițiilor Codului

(1) Orice deputat în Parlament care a încălcat dispozițiile Codului este tras la răspundere. Acestora li se poate aplica una sau mai multe dintre următoarele sancțiuni:

- a) mustrare;
- b) aducerea de scuze publice;
- c) ordin de a părăsi sala de ședințe;
- d) pierderea dreptului la îndemnizația prevăzută la art. 26 alin. (1) din Legea nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament;
- e) întoarcerea către donator a cadoului, valorii acestuia, gestului de ospitalitate, sumei bănești sau beneficiului, avantajului primit;
- f) rambursarea oricărui profit, avantaj, beneficiu ilicit;
- g) rambursarea indemnizațiilor primite în calitate de deputat, pentru perioada duratei acțiunii de încălcare a prezentului Cod, în caz de încălcare continuă;
- h) retragerea dreptului de a ține discursuri;
- i) interzicerea de a lua cuvânt pentru o perioadă de cel mult 5 ședințe;
- j) fără a aduce atingere dreptului de vot în ședința plenară și sub rezerva, în acest caz, a respectării stricte a regulilor de conduită, suspendarea temporară a participării la toate sau la o parte din activitățile Parlamentului pentru o perioadă care poate să dureze între două și zece zile consecutive în care Parlamentul sau oricare din organismele, comisiile sau delegațiile sale se reunesc;

k) pierderea funcției de președinte al Comisiei. În asemenea caz funcția respectivă îi revine unui alt deputat din aceeași fracțiune din care face parte deputatul sancționat;

l) suspendarea calității de membru al unei delegații permanente la o adunare parlamentară regională sau internațională;

m) pierderea dreptului de a participa la reuniuni sau conferințe internaționale și interparlamentare în numele Parlamentului RM pe o perioadă de la 6 luni până la 12 luni;

(2) Informația despre cazul disciplinar împotriva deputatului se publică în Monitorul Oficial.

Articolul 36. Aplicarea sancțiunilor

(1) Parlamentul în condițiile art. 35 din prezentul Cod, va aplica sancțiunile pentru încălcarea eticii de deputat.

(2) Sancțiunile stabilite la art. 35 alineatul (1) lit. j) din prezentul Cod și art. 138, 139 din Legea nr. 797-XIII din 02.04.1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului, sunt executate imediat de către deputatul vizat. În cazul refuzului deputatului de a părăsi sala, Președintele Parlamentului, sau, după caz, președintele comisiei permanente pune în aplicare măsura disciplinară cu ajutorul personalului de securitate al Parlamentului.

(3) Utilizarea forței de către personalul de securitate al Parlamentului, în condițiile alin. (2), nu aduce atingere imunității parlamentare.

Capitolul VIII

DISPOZIȚII FINALE

Articolul 37. Cultura eticii parlamentare

În vederea încurajării respectării eticii parlamentare, Parlamentul va întreprinde o serie de inițiative, inclusiv:

a) realizarea la începutul mandatului de parlamentar a unor activități de orientare și schimburi de experiență cu implicarea noilor deputați, precum și a deputaților cu experiență;

b) distribuirea Codului tuturor deputaților și partidelor politice reprezentate în Parlament;

c) asigurarea deputaților nou-aleși cu informații introductive despre Codul;

d) la începutul mandatului său în Parlament, deputații vor face cunoștință cu conținutul Codului și vor semna o declarație, potrivit căreia se obligă să respecte dispozițiile Codului;

e) deputații sunt obligați să se consulte cu Comisarul pentru etică înainte de a acționa într-o situație ce abordează probleme de etică și atunci când au îndoieli în privința cursului acțiunii;

f) publicarea Codului pe pagina de Internet a Parlamentului;

g) comisia juridică, numiri și imunități va supune monitorizării Codul, redactând propuneri pentru revizuirea acestuia în funcție de necesitate;

h) comisarul pentru etică va publica un raport anual privind punerea în aplicare a Codului. Raportul va fi publicat pe pagina de Internet a Parlamentului;

i) comisia juridică, numiri și imunități va organiza împreună cu organizațiile neguvernamentale și societatea civilă, cel puțin o dată în an va petrece o ședință consultativă privind punerea în aplicare a Codului, solicitând opinia societății civile în acest sens.

Articolul 38. Intrarea în vigoare

(1) Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial.

(2) Parlamentul în termen de 3 luni de la adoptare va:

a) numi Comisarul pentru etică;

b) întreprinde alte măsuri pentru punerea în aplicare a prezentului Cod.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

NOTĂ INFORMATIVĂ
la proiectul Legii privind Codul de etică și conduită
a deputatului în parlament

1. Temeiul juridic. Prezentul proiect de lege privind Codul de etică și conduită a deputatului în parlament, este elaborat și înaintat în temeiul art. 73 din Constituția Republicii Moldova și art. 47 din Legea nr. 797-XIII din 02.04.1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului – acte care stabilesc dreptul de inițiativă legislativă a Deputatului în Parlamentul Republicii Moldova.

2. Scopul prezentului proiect. Scopul proiectului este stabilirea la nivel legislativ a normelor de conduită a membrilor legislativului în cadrul exercitării funcției de demnitate publică și îndeplinirea atribuțiilor parlamentare cu onestitate, integritate și respectarea legii. În același timp proiectul urmărește scopul de contribuție la asigurarea unei deschideri și responsabilizări mai mari în vederea consolidării încrederii societății în modul în care deputații își îndeplinesc atribuțiile parlamentare.

3. Argumentele de bază pentru elaborarea prezentului Cod sunt următoarele:

3.1. Codul va stabili reguli clare de conduită profesională a membrilor legislativului, suplimentar la cele stabilite în Regulamentul Parlamentului, care se limitează la reglementarea conduitei doar în ședințele plenare și comisii;

3.2. Codul va spori încrederea societății în legislativul țării și reprezentanții poporului în acest For, prin satisfacerea așteptărilor societății în vederea unei deschideri mai mari a deputaților privind modul în care aceștia își îndeplinesc atribuțiile parlamentare;

3.3. Codurile de conduită a deputaților sunt larg utilizate în multe state, în primul rând în statele cu o cultură juridică înaltă. Adoptarea acestui proiect va servi drept o dovadă convingătoare, precum și un pas important, în vederea consolidării statului de drept al Republicii Moldova.

4. Practica internațională. În procesul de elaborare a prezentului proiect de lege au fost studiate și analizate practicile legislative în domeniul vizat a mai multor state străine, care au deja elaborate și implementate coduri de conduită a deputaților, precum și codurile de conduită a mai multor profesii din Republica Moldova care au deja elaborate coduri de conduită similare.

La elaborarea prezentului proiect au fost studiate codurile de conduită a deputaților din 14 state din Uniunea Europeană, Comunitatea Statelor Independente, America de Nord și Australia.

Este necesar de menționat că prevederile proiectului în mare parte se axează pe practica Parlamentului Uniunii Europene, Republicii Federative Germane, Marii Britanii, Provinciei Quebec (Canada), și Republicii Lituania. Practica celorlalte state: SUA, Georgia, Republica Kirghiză, Wales (Marea Britanie), Noua Zeelandă,

Africa de Sud, New South Wales (Australia), Republica Filipinelor, a servit drept material consultativ la elaborarea proiectului.

Remarcăm că elementul cheie al proiectului de lege vizat reprezintă persoana Comisarului pentru Etică, acesta fiind abilitat prin lege responsabil de implementarea Codului de Etică și Conduită a deputatului în Parlament. În acest sens dacă făcînd o analiză comparată a Parlamentelor statelor/provinciilor în cadrul cărora activează un Comisar pentru etică evidențiem următoarele:

	STATUL	POZIȚIA / IERARHIA
1.	MAREA BRITANIE (Parlamentul Regatului)	Camera Lorzilor numește un „ Comisar pentru standarde ”, care este independentă, cu imunitate și nu este deputat. Investighează cazurile de încălcare a eticii și raportează Subcomisiei pentru etică.
2.	MAREA BRITANIE (Parlamentul Țării Galilor)	are numit un „ Comisar pentru standarde ”.
3.	CANADA (Parlamentul Statului)	Este numit un „ Comisar pentru etică și conflicte de interese ”.
4.	CANADA (Parlamentul Provinciei Quebec) <i>Valabil și pentru alte provincii</i>	„ Comisarul pentru etică ” este numit de Parlament, este independent, cu imunitate și nu este deputat. Investighează cazurile de încălcare a eticii și raportează Speaker-ului.
5.	AUSTRALIA	Parlamentul Australian numește un „ Comisar pentru integritate parlamentară ”, care are competența de investigare a cazurilor de violare a normelor de conduită a deputaților
6.	DANEMARCA	Este numit un „ Ombudsman pentru supravegherea administrației ” (Ombudsman appointed to oversee the administration), care are competența de a supraveghea a eticii, precum și a aspectelor financiare și de interese ale deputaților.
7.	OLANDA	Are numiți doi funcționari „ Confidential officer ” pentru plîngerii interne și „ Ombudsman ” în cazul plîngerilor din exteriorul legislativului. După investigare trimite dosarul către Comitetul Regal pentru Integritate.
8.	SPANIA	Parlamentul numește un „ Procuror Special pentru delikte financiare ” care trimite dosarul spre examinare Comitetului pentru Statutul Deputaților. Natura juridică a funcției sale este una similară cu cea a comisarului pentru etică.

5. Codurile de conduită în contextul practicii europene și argumente în favoarea adoptării Codului de etică și conduită a deputatului în Parlament

Introducerea unui Cod de conduită și etică pentru deputați reprezintă o tendință în creștere la nivel mondial.¹ Complexitatea sporită a subiectelor pe care legislativele și deputații le abordează adaugă presiune asupra performanței parlamentare. Dat fiind faptul că normele de conduită și comportamentul etic așteptat din partea deputaților sunt în continuă creștere, codurile de conduită oferă deputaților orientări și îndrumări valoroase pentru contribuțiile pe care aceștia le aduc activităților desfășurate în parlament.

Un cod de conduită și etică reprezintă un instrument util pentru colacionarea/compilarea tuturor normelor într-o singură sursă, asigurând criteriile de referință în raport cu care poate fi analizată conduita și pot fi stabilite valori și principii generale. Mai mult decât atât, în multe țări, procesul de redactare a codurilor tinde să inițieze discuții ample despre ce norme profesionale și etice pot și ar trebui să fie așteptate din partea parlamentarilor.

În anul 2006 Adunarea Parlamentară a OSCE (AP OSCE) a adoptat o declarație, care încurajează parlamentele să elaboreze și să publice norme riguroase de etică și conduită oficială pentru deputați și personalul acestora; să stabilească mecanisme eficiente pentru dezvăluirea publică a informațiilor financiare și a potențialelor conflicte de interese de către deputați și personalul acestora, precum și să creeze un birou/oficiu, în adresa căruia pot fi depuse plângeri/reclamații despre încălcarea, de către un deputat și personalul acestuia, a normelor stabilite.²

Există mai multe motive ce pot fi invocate în favoarea elaborării unui Cod de etică și conduită pentru deputați, după cum este menționat în studiul contextual publicat de Oficiul pentru instituții democratice și drepturile omului (ODIHR)³ al OSCE:

1) Primul motiv ar fi asigurarea unei conduite a DP care să fie conformă cu așteptările publicului referitoare la comportamentul parlamentarilor.

2) Al doilea motiv important ar fi instituirea și reglementarea normelor etice parlamentare ca un mijloc de sporire a gradului de profesionalism în domeniul politic.

3) Al treilea motiv ar fi promovarea încrederii publicului în parlament, orice încălcare evidentă a încrederii fiind cercetată și penalizată, în funcție de caz.

Un Cod poate stabili obiective dincolo de cerințele legale, care să cuprindă valori ce ar putea ghida comportamentul DP, precum și norme spre care aceștia ar

¹ În cadrul UE, legislativele naționale din cel puțin 8 state membre au în prezent un cod de conduită pentru deputați: Irlanda, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovenia, Suedia și Regatul Unit.

² Adunarea parlamentară a OSCE, "Declarația de la Brussels a Adunării parlamentare a OSCE și Rezoluția adoptată la cea de a 15-a sesiune anuală", Brussels, 2006, pp. 32–33. <http://www.oscepa.org/meetings/annual-sessions/2006-brussels-annual-session>

³ David-Barrett, Elizabeth, *Studiu contextual: Standarde profesionale și etice pentru parlamentari*, Publicat de: OSCE / ODIHR, Varșovia, 2012, 88 p. <http://www.osce.org/odihr/98924> (în continuare citat ca: studiu ODIHR).

trebui să aspire. Aceste obiective ar putea preveni cazuri de conduită care, de fapt, nu sunt ilegale, dar care, totuși, ar putea fi considerate lipsite de etică. În mod egal, aceste obiective ar putea încuraja o conduită care este benefică pentru un proces democratic sănătos.⁴

În cadrul unui studiu recent realizat de Parlamentul European, a fost menționat faptul că codurile de conduită pentru deputați sunt mai susceptibile de a avea impactul scontat în cazul în care acestea ar cuprinde următoarele caracteristici⁵:

- să fie formalizate în scris;
- să fie orientate spre necesitățile grupului-țintă;
- să fie adaptate la cultura politică ambiantă;
- să fie axate pe sporirea normelor deja existente în cadrul organizației;
- să exercite roluri independente administrative și de supraveghere;
- să fie compatibile cu alte regimuri interne de integritate;
- să fie caracterizate de public, să fie procese simple și inteligibile;
- să fie cost-eficiente în aplicarea practică.

În cele din urmă, un motiv specific de a avea un CCE în Moldova este faptul că acest cod va consolida cadrul eticii parlamentare, care va servi cu bună credință aspirațiilor Moldovei de integrare în UE în care conformarea funcționarilor publici la normele de etică constituie unul dintre aspectele de bază ale unei bune guvernări.

6. Privire generală asupra conținutului proiectului. Proiectul conține reglementări în vederea stabilirii normelor de conduită a deputaților pe durata mandatului și în raport cu diferite categorii de subiecți. În așa fel, proiectul stabilește: principiile și normele de conduită a membrilor legislativului, îndatoririle și restricțiile în exercitarea atribuțiilor parlamentare, impunând o mai mare responsabilitate etică în sarcina reprezentanților poporului în forul suprem legislativ.

Proiectul propune instituirea unei funcții noi în cadrul Parlamentului – Comisarul pentru etică (*în majoritatea statelor analizate funcția respectivă este similară - comisar*), care va fi responsabil pentru asigurarea respectării Codului de etică a deputatului. În același timp, proiectul descrie detaliat procedura de investigare, examinare și sancționare a deputaților pentru nerespectarea prezentului cod.

Apriori, este necesar de menționat că proiectul de lege a fost elaborat încât să nu aducă nici o atingere sau limitare a drepturilor și imunității deputaților.

⁴ Staphenurst, Frederick și Pelizzo, Riccardo, „Etica legislativă și Coduri de conduită”, *Documente de lucru ale Institutului Băncii Mondiale*, (Washington DC: Institutul Băncii Mondiale, 2004), p. 18.

⁵ Toornstra, Dick, *Etica parlamentară; o chestiune de încredere*, publicat de Parlamentul European – Oficiul pentru promovarea democrației parlamentare, Brussels, 100 p., p. 12 (în continuare citat ca: EP-OPPD) http://www.europarl.europa.eu/pdf/oppd/Page_8/codes_of_conduct_FINAL-ENforweb.pdf

Având în vedere că domeniul de activitate a Comisarului pentru etică se intersectează în unele domenii cu activitatea Comisiei Naționale pentru Integritate, proiectul face o diferențiere clară între competențele Comisiei și instituției noi create a Comisarului. Astfel, domeniile care țin de competența Comisarului pentru etică țin în principal de asigurarea respectării Codului de etică și conduită a deputatului. Deasemeni, în exercitarea funcțiilor și atribuțiilor sale Comisarul pentru etică își concentrează atenția asupra aspectelor de informare și prevenire a faptelor interzise de Cod. În același timp, Comisarul va acorda avize consultative privind respectarea Codului de etică și conduită și va efectua investigarea cazurilor de încălcare a prevederilor Codului menționat, remițând ulterior Raportul său pentru examinare Comisiei juridice, numiri și imunități.

Remarcăm că instituția Comisarului pentru etică este una fundamentală pentru esența prezentului proiect. Importanța acestuia datorându-se în asigurarea unui proces de implementare a Codului și efectuarea investigațiilor în mod obiectiv și nepărtinitor, lipsit de eventualele influențe ale persoanelor terțe sau deputaților. Trebuie să evidențiem că implementarea obiectivă a Codului de etică, inclusiv efectuarea investigațiilor pentru încălcarea prevederilor acestuia, va fi viciată de flagelul subiectivismului și protecției politice susținută de colegialitatea de partid în cazul în care am presupune că investigația ar fi efectuată de o subcomisie parlamentară sau chiar de o comisie parlamentară. În acest caz ar prevala numărul deputaților care au o majoritate, fapt care putea fi utilizat pentru absolvirea deputatului care a încălcat prevederile Codului de etică și conduită de răspunderea prevăzută. Din aceste considerente rolul Comisarului de etică este unul crucial.

7. Conținutul proiectului pe capitole. În vederea argumentării Codului de conduită a deputatului propunem o analiză mai detaliată a celor expuse în proiect:

Capitolul I. Dispoziții generale

Capitolul unu al proiectului stabilește obiectul și scopul legii, impunând reglementări la nivel legislativ a normelor de conduită pentru parlamentari în exercitarea funcției de demnitate publică și îndeplinirea atribuțiilor de serviciu. În același timp aceste reglementări au menire de asigurare a unei deschideri și responsabilizări mai mari pentru consolidarea încrederea societății în modul în care deputații își îndeplinesc atribuțiile parlamentare.

Tot la acest capitol sunt stabilite domeniul și cercul de persoane care cad sub incidența Codului. Legea nu va putea avea efecte juridice asupra conduitei deputaților aflați în concediu sau conduitei acestora în cadrul vieții private și de familie.

La primul capitol sunt expuse exhaustiv principiile de care urmează să țină cont membrii legislativului pe durata mandatului său.

Capitolul II. Normele de conduită

Capitolul doi al proiectului stabilește normele de conduită în cele mai importante domenii de exercitare a atribuțiilor parlamentare. Acest capitol a fost elaborat, ținând cont de reglementările Regulamentului Parlamentului, în cadrul ședințelor plenare și comisiile permanente. În contextul celor expuse capitolul reglementează conduita deputaților în:

- 1) afara ședințelor plenare și comisiilor permanente ale Parlamentului;
- 2) cadrul relațiilor internaționale;
- 3) raport cu cetățenii și mass-media;
- 4) Comisarul pentru etică și Comisia juridică, numiri și imunități.

Capitolul III. Îndatoriri și restricții

Capitolul trei al proiectului stabilește îndatoririle și restricțiile de ordin moral și legal, în conduita deputaților. În așa fel, proiectul vine să interzică expres acceptarea cadourilor și beneficiilor care ar putea aduce atingere sau știrbi din obiectivitatea sa în exercitarea atribuțiilor parlamentare, stabilind în acest sens un plafon prevăzut de Legea nr. 16 cu privire la conflictul de interese.

Pentru prima dată în legislația Republicii Moldova se propune a defini noțiunea de lobbyism și stabilirea unei interdicții exprese în vederea promovării acestei activități.

Tot acest capitol stabilește norme în vederea asigurării integrității deputaților, declarării și evitării conflictelor de interese.

Capitolul IV. Comisarul pentru etică

Proiectul Codului de conduită a deputatului propune instituirea unei funcții noi în cadrul Parlamentului – Comisarul pentru etică, care se va încadra în statele de personal a Secretariatului, însă va beneficia de independență în activitatea sa și va fi protejat de imunitate contra acționării în instanța de judecată în materie civilă, în legătură cu exercitarea atribuțiilor sale de serviciu.

Capitolul stabilește expres competența Comisarul pentru etică și împuternicirile necesare pentru asigurarea respectării prezentului Cod.

În același timp, proiectul descrie detaliat procedura de investigare, examinare și sancționare a deputaților pentru nerespectarea prezentului cod și prevede următorii pași:

- 1) Sesizarea/autosesizarea Comisarului pentru etică;
- 2) Investigarea cazurilor de încălcare a eticii de deputat;
- 3) Temeiurile de clasare a cazurilor de încălcare a eticii de deputat;
- 4) Forma și conținutul raportului de investigare.

Capitolul V. Comisia juridică, numiri și imunități

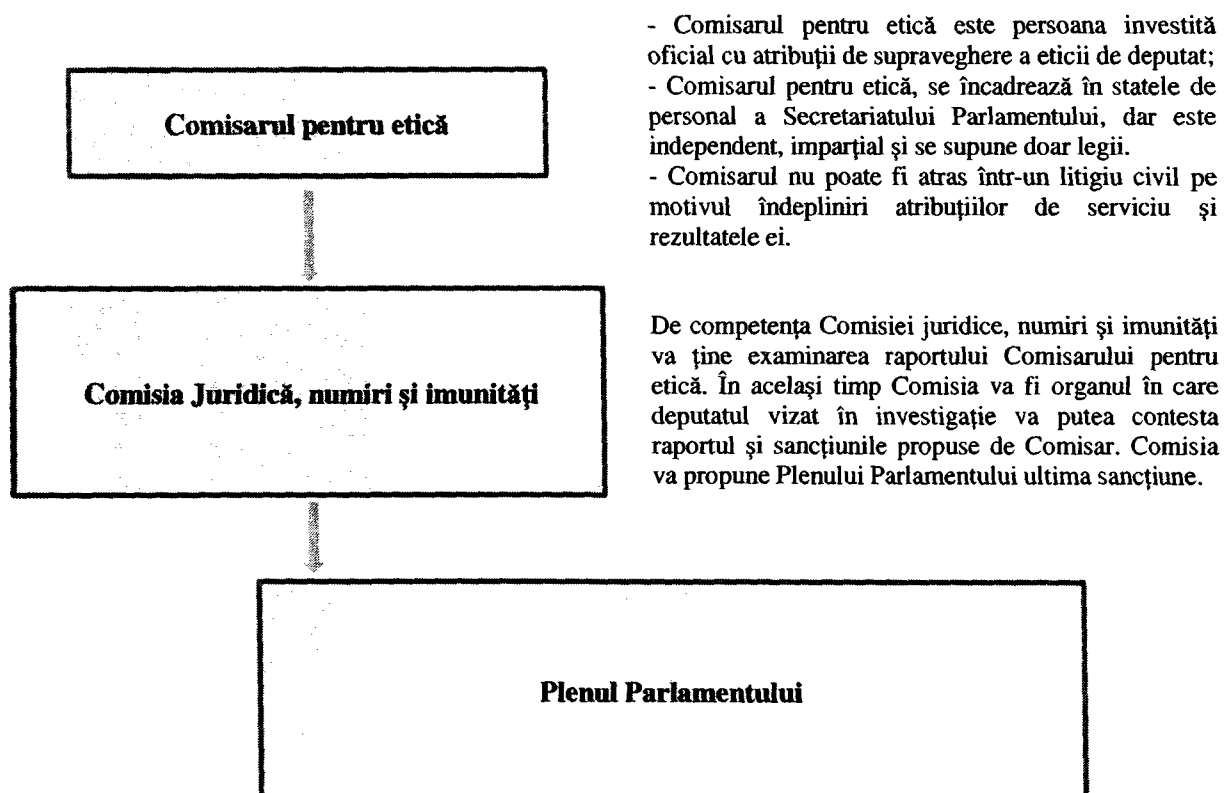
De competența Comisiei juridice, numiri și imunități va ține examinarea raportului Comisarului pentru etică. În același timp Comisia va fi organul în care deputatul vizat în investigație va putea contesta raportul și sancțiunile propuse de Comisar. Comisia va propune Plenului Parlamentului ultima sancțiune.

Capitolul VI. Răspunderea pentru încălcarea eticii de deputat

Pentru nerespectarea de către deputați a art. 4, Capitolelor II și III a proiectului se prevăd următoarele sancțiuni:

- muștrare;
- aducerea de scuze publice;
- pierderea dreptului la îndemnizația prevăzută la art. 26 alin. (1) din Legea nr. 39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament;
- întoarcerea către donator a cadoului, valorii acestuia, gestului de ospitalitate, sumei bănești sau beneficiului, avantajului primit;
- rambursarea oricărui profit, avantaj, beneficiu ilicit;
- rambursarea îndemnizațiilor primite în calitate de deputat, pentru perioada duratei acțiunii de violare a prezentului Cod, în caz de violare continuă;
- suspendarea temporară a participării la toate sau la o parte din activitățile Parlamentului pentru o perioadă care poate să dureze între 2 și zece zile consecutive în care Parlamentul sau oricare din organele, comisiile sau delegațiile sale se reunesc.

Schemă procedura de investigare a cazurilor de încălcare a eticii de deputat

Parlamentul va decide, cu votul majorității deputaților aleși, dacă au fost violate normele Codului de etică.

8. Aplicarea Codului de conduită și etică al deputaților în Parlamentul Republicii Moldova

	PROCEDURĂ	ÎNTREBARE	PROPUNERE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA
1.	SESIZAREA	Cine poate depune o reclamație/plângere?	Deputatul, un grup de deputați, o comisie, Speaker-ul, o instituție de stat, o organizație neguvernamentală, o persoană interesată.
2.		Se acceptă/permit reclamații/plângeri anonime?	Nu
3.		Se pot depune reclamații în format electronic?	Da
4.		Deputatul vizat este notificat despre reclamația depusă împotriva lui?	Da, în decurs de o săptămână.
5.	ANCHETA	În cazul examinării plângerii cine decide deschiderea unei anchete?	Comisarul pentru etică
6.		Cine conduce ancheta?	Comisarul pentru etică
7.		Poate Comisarul pentru etică iniția o anchetă din inițiativă proprie?	Da
8.		Poate Comisarul pentru etică folosi rapoarte mass-media sau informații anonime drept temei pentru a deschide o anchetă din inițiativă proprie?	Da
9.		Raportul de anchetă include opinia/constatarea dacă normele au fost încălcate?	Da
10.		Deputatul vizat este informat despre deschiderea unei anchete împotriva lui?	Da, în decurs de o săptămână.
11.		Poate comisia modifica raportul de anchetă sau desfășura o anchetă proprie?	Nu
12.	HOTĂRĂREA	Ședințele Comisiei juridice, numiri și imunități pe marginea anchetei sunt deschise sau închise?	Ședințele sunt închise până când comisia adoptă decizia.
13.		Poate deputatul contesta raportul anchetei?	Da, în fața comisiei
14.		Cine decide dacă normele au fost încălcate?	Comisia juridică, numiri și imunități
15.		Când Parlamentul informează publicul despre caz?	Odată ce comisia a adoptat decizia referitoare la caz, informațiile sunt publicate online
16.		Cine confirmă hotărârea?	Sesiunea plenară
17.	SANCTIUNI	Poate Comisarul pentru etică să recomande anumite sancțiuni?	Da, în cazul în care a constatat că normele au fost încălcate
18.		CCE include o listă de sancțiuni potențiale?	Da
19.		Poate comisia să recomande sancțiuni concrete?	Da
20.		Sancțiunile propuse sunt votate în plenul Parlamentului?	Da

9. *Locul proiectului în sistemul actelor legislative.* Ținând cont de conținutul și specificul de reglementare a proiectului, acesta se încadrează în categoria actelor legislative ordinare și este elaborat în conformitate cu Legea nr. 780-XV din 27.12.2001 privind actele legislative, Legea nr. 797-XIII din 02.04.1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului și Legea nr. 39-XIII din 07.04.1994 despre statutul deputatului în Parlament.

Având în vedere proiectul propus și argumentele în favoarea necesității susținerii acestuia, înaintăm Parlamentului spre examinare și adoptare proiectul de lege privind Codul de conduită a deputatului în parlament.

Deputați în Parlament:

T. Kelii

R. Apolscher

S. Nedu Janice

G. Polshover

S. Spitz
V. Kozca